

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ГЕОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ РОДОВИЩ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ЗАКАРПАТТЯ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ

ГОБЛИК В.В., РИЧИК Л.І., ПЕТРОВЦІ М.М.

Управління економіки держадміністрації

Одним із пріоритетних напрямів подолання спаду виробництва в умовах трансформації економіки є підвищення ефективності використання природних ресурсів області і розвиток виробництва на базі місцевої сировини, важливою складовою якої є унікальні мінеральні води.

На території області налічується понад 360 різних за хімічним складом і лікувальними властивостями родовищ та джерел мінеральних вод загальним дебітом близько 10 тис. м³ на добу, з яких на сьогодні використовуються лише 5,7 відс. В області є майже всі аналоги найвідоміших у світі мінвод: гідрокарбонатні натрієві, хлоридно-гідрокарбонатні, гідрокарбонатно-сульфатні, кальцієво-магнієві, сульфідні, миш'якові, кремнієві. Є в області і рідкісні мінводи типу Криниця, Келечинська, Сойминська, а Поляно-Квасівська не має аналогів у світі.

Всього в області налічується близько 30 типів мінеральних вод (діагр. 1).

Якщо робити аналіз в розрізі найбільш відомих аналогів мінвод, то маємо в області 4 родовища типу Єсентуки, 3 родовища типу Боржомі, 3 родовища типу Арзні.

Із 30 типів мінеральних вод області 19 внесено до державного стандарту України "Води мінеральні питні". Із 207 родовищ мінвод, занесених до Кадастру мінвод України, Закарпатських – 39 (діагр. 2).

В геолого-географічному відношенні родовища мінвод області поділяються на три основні групи: Свалявська, Міжгірська, Ужанська. Близько чверті загальних ресурсів мінеральних вод області зосереджено в Свалявському районі. Родовища мінеральних вод Свалявщини найбільш розвідані і освоєні. Тут розташовані 4 із 12 родовищ області, запаси яких затверджені Державною комісією по запасах (ДКЗ). Загальний дебіт родовищ мінеральних вод Свалявщини становить 1366 м³ на добу, з них затверджені в ДКЗ 891 м³ на добу. Основні родовища Свалявщини (Полянське, Новополянське, Плосківське, Голубинське, Свалявське, Неліпинське) відносяться до групи вуглекислих гідрокарбонатно-натрієвих мінвод, тобто до так званих вод типу Боржомі. Вони можуть використовуватись як столові води і як лікувальні для лікування переважно органів травлення.

Однак Свалявський район практично вичерпав свої можливості по збільшенню експлуатаційних запасів мінвод. Для подальшого нарощування видобутку лікувальних і столових мінеральних вод та створення на їх базі мережі санаторно-лікувальних закладів найбільш перспективними є Міжгірський, Рахівський та Великоберезнянський райони.

Ресурси мінеральних вод Міжгірського району оцінюються в кількості до 2,5 тис. м³ на добу. Тут розповсюджені вуглекислі гідрокарбонатні магнієво-кальцієві води з мінералізацією до 5 г/л та гідрокарбонатно-хлоридні натрієві з мінералізацією від 1,8 до 10 г/л, аналоги відомих типів Єсентуки, Арзні. На Міжгірщині розташовані такі відомі родовища як Келечинське та Сойминське, промислові запаси їх затверджені ДКЗ і становлять відповідно 207 та 590 м³ на добу.

Залізисті вуглекислі води Келечинського родовища сьогодні, на жаль, не використовуються. Вони вважаються дуже перспективними для лікування хронічних захворювань печінки,

залізодефіцитних анемії, зокрема для лікування людей, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Єдине родовище Міжгірського району, мінеральні води якого на сьогодні використовуються, це Сойминське. Його води придатні для внутрішнього і зовнішнього використання. При внутрішньому використанні вода лікує органи травлення і печінку, а при зовнішньому – серцево-судинну систему та нервово-функціональні розлади. Значні резерви дебіту Сойминського родовища дозволяють в десятки разів розширити санаторно-лікувальний комплекс.

В Рахівському районі загальні ресурси мінеральних вод складають 0,8–1,2 тис. м³ на добу. Перспективними вважаються території біля сіл Кобилецька Поляна, Косівська Поляна, Кваси, Білин, Богдан. Поряд з вуглекислими гідрокарбонатними магнієво-кальцієвими водами типу “Дарсун” і гідрокарбонатно-хлоридними мінводами типу Єсентуки тут також зустрічаються специфічні миш’яковисті мінводи Квасівського родовища. Використовується поки що тільки одне Гірськотисянське родовище санаторієм “Гірська Тиса”.

Решта гірських районів вивчена досить слабо і в них відсутні родовища мінеральних вод із затвердженими запасами.

По орієнтовних даних в Перечинському і Великоберезнянському районах ресурси мінеральних вод можуть становити 0,5–1,0 тис. м³ на добу. За якісними показниками вони близькі до Міжгірських мінвод. Води розповсюджені по долині р. Уж від Перечина до с. Кострино. В околиці с. Соль залягають також хлоридні високомінералізовані мінеральні води.

В рівнинній та передгірській частині області загальні ресурси мінеральних вод оцінюються в кількості 3 тис. м³ на добу. Перспективними вважаються площі в районі м. Ужгорода, де залягають маломінералізовані (менше 3 г/л) вуглекислі гідрокарбонатні натрієві і кальцієві мінводи, які за своїми властивостями нагадують води типу “Кисловодський нарзан”. Розповсюджені тут також гідрокарбонатно-хлоридні кальцій-натрієві з мінералізацією до 2 г/л та хлоридно-натрієві мінводи типу Наугейм.

В південно-західній частині Іршавського району, на околицях сіл Хмільник, Кушниці залягають гідрокарбонатно-натрієві води типу “Боржомі”.

В трикутнику міст Хуст, Тячів, Вишково та їх околиць розповсюджені лікувальні хлоридно-натрієві та натрієво-калієві, а також гідрокарбонатно-натрієві, кремнієві, хлоридно-гідрокарбонатні мінеральні води.

Вищенаведена коротка характеристика родовищ мінеральних вод області показує, що на сьогоднішній день мінводи Закарпаття вивчені недостатньо і нерівномірно в розрізі адміністративних районів. Так, якщо в Свалявському районі розташовані 4 із 12 родовищ області, запаси яких затверджені в ДКЗ, то в Міжгірському – 2, в Хустському, Рахівському, Тячівському – по 1 родовищу. Із 21 родовища області, що експлуатуються, мають затверджені в ДКЗ запаси тільки 11, апробовано НТР 9. Із загальних ресурсів 10 тис. м³ на добу затверджені в ДКЗ тільки 4334,4, що становить 43,3 відс. Багато водопроявів та родовищ мінвод досліджені тільки у процесі дрібномасштабної зйомки та рекогносцирувальних гідрогеологічних робіт.

Наявний рівень вивченості гідрогеологічних умов родовищ мінеральних вод області не дозволяє вибрати найбільш цінні та перспективні родовища для розвідки та подальшого використання. Для цього необхідно виконати спеціальні тематичні дослідження по узагальненню та ревізії матеріалів з гідрогеології та хімії мінеральних вод, а також провести пошуково-оціночні роботи з метою кількісного та якісного визначення найбільш перспективних ділянок.

Вирішенню цієї проблеми буде сприяти і розробка кадастру мінеральних вод області, яку повинна завершити в 1998 році Закарпатська геологорозвідувальна експедиція. Кадастр мінеральних вод області допоможе узагальнити і систематизувати інформацію про їх сучасний стан.

Однак для нарощування обсягів використання мінвод області цього недостатньо. Необхідно проводити геологорозвідувальні роботи в перспективних районах, здійснювати дороз-

відку родовищ, які вже експлуатуються, фінансувати перезатвердження запасів родовищ, які розробляються 20 і більше років. Адже в області серед родовищ мінвод, які сьогодні експлуатуються, більше половини розвідано понад чверть століття назад, 4 відс. – в 50-х роках, 8 відс. – в 60-х роках, і тільки 8 відс. розвідано в 90-х роках.

У зв'язку із зменшенням бюджетного фінансування в останні роки значно скоротились обсяги гідрогеологічних і екологічних дослідних робіт, які здійснює в області геологорозвідувальна експедиція. Якщо до 1991 року на ці цілі виділялось близько 1,5–2,0 млн. крб., в тому числі на гідрогеологію 0,8–1,2 млн. крб., то в останні два роки обсяги фінансування в порівнювальних цінах скоротились в 6–8 разів. Практично повністю припинено пошуково-розвідувальні роботи для водопостачання населених пунктів, не ведеться розвідка родовищ мінвод за рахунок бюджетного фінансування.

Вихід із такого становища вбачається в залученні небюджетних коштів на пошуки, розвідку і гідрогеологічне вивчення мінеральних вод. Облдержадміністрація спільно з Державним комітетом по нагляду за охороною праці, науковцями і спеціалістами області розробила механізм залучення небюджетних коштів в розвідку і освоєння родовищ мінвод.

Слід відмітити в позитивному плані те, що в області розпочався процес пошуку і розвідки родовищ мінвод за кошти комерційних структур.

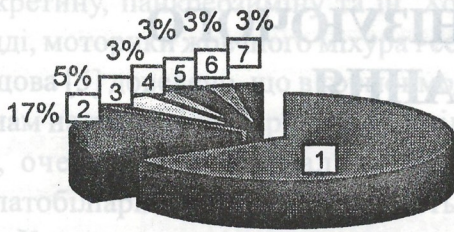
За період 1990–1997 рр. на 5 родовищах області велись роботи по пошуку, розвідці і гідрогеологічному вивченню мінеральних вод із залученням небюджетних коштів на загальну суму 130 тис. грн. Так, в 1997 році виявлено при проведенні пошуково-розвідувальних робіт Хижанське, Дравецьке та Пастільське родовища мінвод кооперативом “Геолог”.

Входить в практику роботи і фінансування окремих заходів гідрогеологічного вивчення родовищ мінеральних вод із позабюджетного фонду охорони навколишнього природного середовища. Так, в цьому кварталі буде профінансовано завершення розробки кадастру мінвод області.

Тісно пов'язана з геологічним вивченням родовищ мінвод і проблема надання ліцензій на користування надрами. У зв'язку з тим, що, як уже підкреслювалось вище, більшість родовищ потребує перезатвердження запасів або дорозвідки, необхідно знайти кошти на проведення цих робіт. Держава зараз і в близькому майбутньому не матиме можливості фінансувати розвідку, дорозвідку родовищ мінвод та перезатвердження їх запасів. А суб'єкти підприємницької діяльності, які мають кошти, не вкладають їх в дорозвідку, поки не отримають ліцензії на користування родовищем, яка є гарантією надійності вкладення інвестицій. Однак отримання ліцензії на одну свердловину як ділянку родовища остаточно не врегульовано чинним законодавством. Геологи, гідрогеологи, спеціалісти територіального управління Державного комітету України по нагляду за охороною праці, в т. ч. і автори, запропонували такий спосіб вирішення проблеми. У разі наявності декількох заявників на експлуатацію родовища надати ліцензію на одну свердловину як ділянку родовища із наступним перезатвердженням в Державній комісії України по запасах за рахунок користувача. При такому підході підприємці, отримавши ліцензію, будуть вкладати кошти в дорозвідку, а при необхідності – і в розвідку родовищ мінеральних вод області, тобто значно поліпшиться стан їх геологічного вивчення.

Залучення до геологічного вивчення родовищ мінеральних вод недержавних комерційних структур породжує і нові проблеми, потребує посилення державного контролю за їх діяльністю, тому що часто допускаються порушення порядку оформлення дозволів на буріння свердловин, як це мало місце, наприклад, при бурінні в с. Дравці. Завдання державних контролюючих органів полягає в тому, щоб здійснювалось раціональне і ефективне проведення геологорозвідувальних робіт із забезпеченням повноти вивчення геологічної будови надр, гірничотехнічних, гідрогеологічних умов розробки розвіданих родовищ мінвод та ведення робіт методами і способами, які б виключили недостовірність визначення кількості та якості запасів мінвод, геолого-економічної оцінки родовищ.

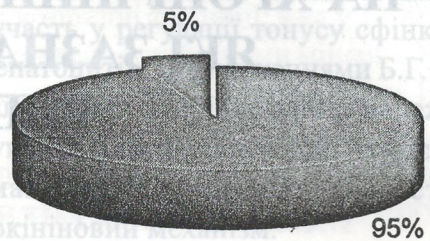
Діаграма 1. Бальнеологічні групи родовищ мінвод Закарпаття по Кадастру мінвод України

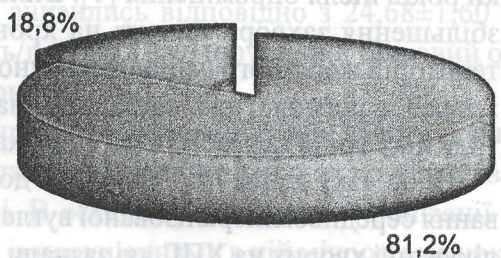
- 1 Вуглекислі
- 2 Сульфідні
- 3 Залізисті поліметалеві
- 4 Бромні, йодобромні, йодні
- 5 Кремністі (термальні)
- 6 Термальні
- 7 Води без специфічних компонентів та властивостей

Діаграма 2. Питома вага родовищ Закарпатської області в загальній кількості родовищ мінеральних вод

Загальний дебіт

Кількість родовищ

■ Україна
■ Закарпаття

Summary

SOME PROBLEMS OF GEOLOGICAL INVESTIGATIONS OF MINERAL WATERS DEPOSITS IN TRANSCARPATHTIA IN CONDITIONS OF TRANSITION ECONOMY

Hoblic V.V., Rychic L.I., Petrovtsy M.M.

Department for Economy of Transcarpathian Regional State Administration

One of the prior directions to overcome falling-off of production in conditions of transition economy is increasing the effectiveness of use of natural resources of the region, important part of which are unique mineral waters. The analysis of state of geological investigation in the region is given, peculiarities of geological investigations of mineral waters deposits in conditions of cessation of finance for these works, ways of improvement of geological exploring works are determined.